

Bærekraftig landbruk

«Bærekraftig matproduksjon skal være en produksjon som er bra for planeten, helsa og lommeboka.»

Ola Hedstein, direktør i Norsk Landbrukssamvirke

Bærekraftig mat må være sunn og trygg å spise. Det forutsetter friske dyr og planter uten bruk av medisiner og antibiotika. Samtidig vil bærekraftig matproduksjon være motstandsdyktig mot endringer, for eksempel i klima eller pris.

Spesialisert og industriell satsing på monokulturer med bruk av kunstgjødsel og plantevernmidler skaper store miljøproblemer, og det anslås at globalt landbruk står for 15 prosent av klimagassutslippene. Det er derfor behov for å skape matproduksjon som ikke påvirker miljøet negativt.

For å sikre bærekraft i matproduksjonen må også bondens og andre medarbeideres arbeidsforhold ivaretas på en god måte. Det skal være trygt å jobbe i landbruket og det må sikres rettferdige lønnsforhold i hele verdikjeden. Samtidig må produksjonen være lønnsom og bonden må få solgt varene sine til industri eller forbrukere.

Landbruk omfatter også skogbruk. Skog representerer et naturlig bidrag i det globale karbonkretsløpet, og bærekraftig skogbruk forutsetter at avgangen av skogsvirke ikke overstiger netto tilvekst over tid. Biologisk mangfold avhenger av tilgang til de elementene som skogen totalt sett består av. Samtidig utgjør skogen levebrødet for en relativt stor andel av verdens befolkning.

Jordbrukets samfunnsoppdrag er lønnsom og trygg matproduksjon i tråd med forbrukernes interesser, produksjon av fellesgoder og bidrag til sysselsetting og verdiskaping i hele landet. Norsk landbrukspolitik har fire overordnede mål:

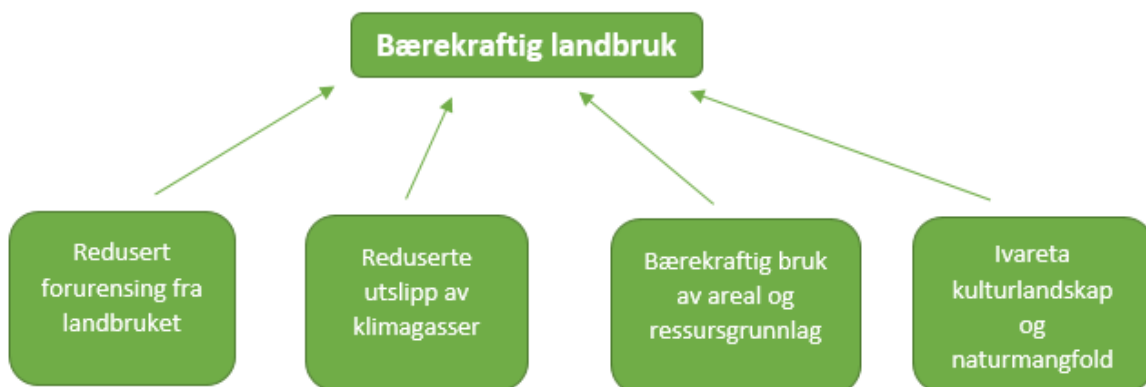
- Matsikkerhet
- Landbruk over hele landet
- Økt verdiskaping
- Bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.

Landbruket forvalter store deler av norsk natur gjennom jordbruk, skogbruk, reindrift og annen aktivitet. Landbruket skaper økonomiske verdier, mat, trevirke og miljøgoder av ulike slag. Kulturlandskapet er et resultat av et aktivt landbruk. For å sikre at innbyggerne i dag og framtidige generasjoner har tilgang til nok og trygg mat, tømmer og treprodukter, energi og andre varer og tjenester, må landbruket ha et langsiktig perspektiv for vern og bærekraftig bruk av areal og ressursgrunnlag. Gjennom bærekraftig produksjon skal landbruket bidra til redusert forurensing og reduserte utslipp av klimagasser, og legge til rette for økt opptak av klimagasser og nødvendig tilpassing av produksjonen til klimaforholdene i framtida.

Bærekraftig landbruk har en økonomisk, sosial og miljømessig dimensjon. Den økonomiske og sosiale dimensjonen ligger i målene om matsikkerhet og økt verdiskaping. Matsikkerhet innebærer at befolkningen til enhver tid har fysisk og økonomisk tilgang til nok og trygg mat. Matsikkerheten sikres gjennom nasjonal produksjon, handel og ivaretagelse av produksjonsgrunnlaget. Nasjonal politikk har som mål å øke matproduksjonen og styrke jordbrukets konkurransekraft.

Et miljømessig bærekraftig landbruk innebærer ivaretagelse av jordbrukets varierte og mangfoldige kulturlandskap med kulturverdier, naturmangfold og tilgjengelighet for allmennheten. Videre er redusert forurensning til vassdrag, reduserte utslipp av klimagasser, økt lagring av karbon og gode klimatilpassninger sentrale forutsetninger for å kunne oppnå et miljømessig bærekraftig jordbruk.

Viktige elementer for å oppnå bærekraftig landbruk

- **Redusert forurensning fra landbruket**

Reduksjon av vannforurensning fra blant annet avrenning av jord, næringsstoff og plantevernmidler er en viktig del av miljøarbeidet i landbruket. Den samlede gjennomføringen av ulike jordarbeidings tiltak, grasdekte areal m.m. i kornområder har redusert erosjonsrisikoen på de dyrkede arealene. Følgene av mer nedbør og ustabile vintre gir ytterligere utfordringer med avrenning.

- **Reduserte utslipp av klimagasser og økt opptak av CO₂**

All skog- og matproduksjon starter med fotosyntesen. I utgangspunktet er derfor alt skog- og jordbruk basert på opptak av CO₂. Jordbruksaktiviteter, særlig husdyrhold, er òg opphav til utslipp av klimagasser, hovedsakelig i form av metan (CH₄) og lystgass (N₂O).

Jordbrukspolitikken skal legges om i en mer miljø- og klimavennlig retning. I jordbruksoppgjøret i 2019 ble miljø- og klimainnsatsen styrket ved å prioritere ordninger som skal bidra til å redusere utsleppene per produsert enhet og tilpasse produksjonen til et klima i endring. Lavere utslepp per produsert enhet vil bidra til å redusere klimaavtrykket fra den norske matproduksjonen. Videre føres det en politikk der tiltak i skogforvaltningen skal gi bidrag til økte opptak av CO₂ og lagring av karbon.

- **Bærekraftig bruk og et sterkt vern av landbrukets areal og ressursgrunnlag**

Rett bruk og vern av areal ressursene er viktig for å oppnå målet om økt matproduksjon. Både mengden av og kvaliteten på jorda er avgjørende for matproduksjonen. Det er derfor viktig å ta vare på gode jordbruksareal og matjord. Samtidig må jordvernet balanseres mot behovene storsamfunnet har. Stortinget har fastsatt det årlige målet for omdisponering av dyrka jord til under 4 000 dekar, og bedt regjeringen om at målet blir nådd gradvis innen 2020.

Klimaendringer og press på ressursgrunnlaget utgjør en trussel mot målet om økt matproduksjon. Disse utfordringene krever gode tilpassinger i landbruket. De genetiske ressursene hos husdyr og matvekster er en vesentlig del av det biologiske grunnlaget for økt matproduksjon. God forvaltning av de genetiske ressursene gjennom bruk og vern er viktig for god måloppnåelse i landbruket.

- **Ivareta kulturlandskapet og naturmangfoldet**

Jordbrukslandskapet, med det mangfoldet den kombinasjonen av natur- og kulturverdier det har, er en karakteristisk og viktig del av landskapet i Norge. Variasjonen i kulturlandskapet må holdes ved like, og en målrettet forvaltning kan bidra til målet om å stoppe tapet av biologisk mangfold og ta vare på kulturminner. Det viktigste bidraget til et levende kulturlandskap er å holde oppe et levende, aktivt landbruk. De kommunale miljøverkemidlene og de regionale miljøprogrammene over jordbruksavtalen, skal bidra til å holde det biologiske mangfoldet og kulturminnene i kulturlandskapet ved lag. I tillegg er det viktig at kommunene forvalter landskapsverdiene i den kommunale planleggingen og utformer planer som kan ligge til grunn for en god forvaltning.

Kilder:

[Landbruk.no: Hva er egentlig bærekraftig matproduksjon](#)

[Nibio.no: Bærekraftig skogbruk i Norge](#)

[Prop. 1 S \(2019 – 2020\) – Landbruks- og matdepartementet](#)